

# Miljö- och klimatstrategi för Region Västerbotten

Ärendet har hanteras i RUN och i HSN.

RUN antog förslaget med tillägg , att närodlat skulle gå före ekologist och att särskild hänsyn ska tas av livsmedelsstrategin inom Region ästerbotten

HSN :Hälso och sjukvårdsnämnden har tagit del av förslaget till klimat och miljöstrategi och dess innehåll. Riktningen och dess struktur inför fortsatt beredning i regionstyrelsen godkänns.

# Bakgrund - klimatförändringar

- Den globala uppvärmningen är vår tids största hot. Det är en stor utmaning för alla att bidra till att begränsa de klimatpåverkande utsläppen för att vi och kommande generationer inte ska få en förändrad livsmiljö.
- 2017 antog Sverige ett klimatpolitiskt ramverk. Ramverket består av en klimatlag, klimatmål och ett klimatpolitiskt råd. Det långsiktiga målet innebär att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser år 2045. Att nå dit kommer att bli en stor utmaning för hela samhället. Samtidigt som utmaningen är stor, är klimatomställningen förenad med möjligheter till flera positiva synergieffekter, såsom renare luft, bättre stadsmiljö och tryggare energiförsörjning.



Foto: Maria Eriksson

# Bakgrund - Globala och nationella mål

- FN:s Agenda 2030 och 17 globala mål för hållbar utveckling är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.
- Sveriges miljömål bidrar till att vi uppnår den ekologiska/miljömässiga dimensionen av de globala målen i Agenda 2030. Det består av 16 mål med det övergripande målet att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

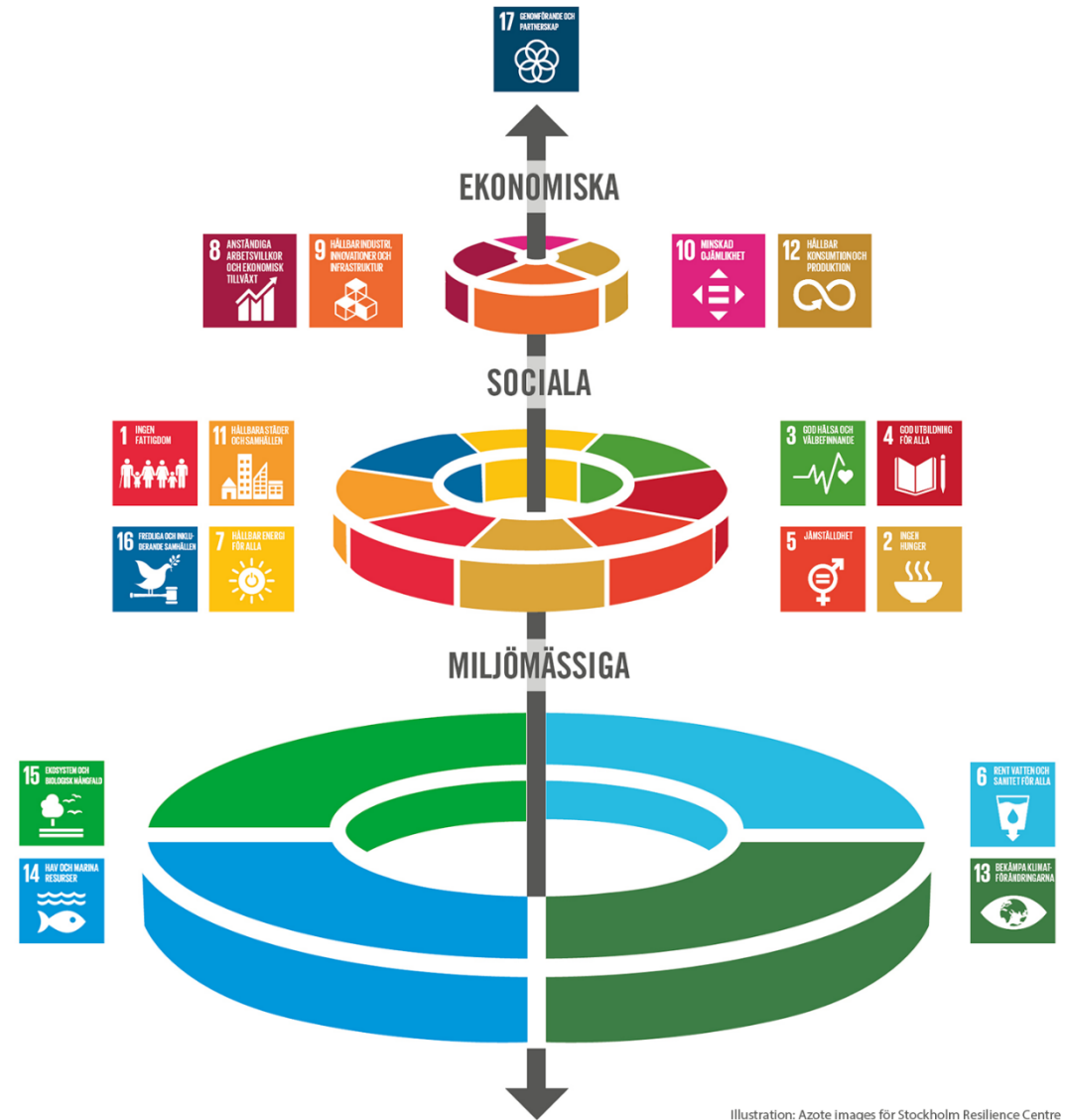


Illustration: Azote Images för Stockholm Resilience Centre

# Bakgrund – Regionens miljöarbete

## Regionens miljöpåverkan

- All hälso- och sjukvård, tandvård, forskning, laboratorieverksamhet och serviceverksamhet som behövs för att driva en region innebär också en stor förbrukning av varor och tjänster, många transporter av patienter, personal och produkter, och en förbrukning av energi och vatten. Alla delar bidrar till att vi påverkar miljön.

## Lagefterlevnad och egenkontroll

- Lagar och krav inom miljöområdet omfattar regionens verksamheter. Miljöledningssystemet är stöd för regionens systematiska miljöarbete.
- Regionens egenkontroll inom miljöområdet är inte fullständig det saknas t.ex. stöd för uppföljning och enbart ett fåtal interna miljörevisioner genomförs.



# Bakgrund – Miljöpolitiskt program och resultat

Miljöpolitiskt program fram till 2019 för de områden där regionen har störst påverkan på miljön. Fastigheter och energianvändning, Trafik, Läkemedel och lustgas, Produkter och kemikalier, Avfall och Organisation och utbildning.

Resultat i miljöredovisningar visar på en låg måluppfyllnad där enbart sju av arton mål har uppfyllts.

Öppna jämförelser för regionernas miljöarbete är indelade i tre grupper där de bästa värdena markeras med grön färg, regioner med lågt(sämst) resultat är röd och de mellanliggande med gult.

## Öppna jämförelser regioners miljöarbete

Region	Antibiotika-recept per 1000 invånare	Ekologiska livsmedel (%)	Energi-användning i lokaler (kWh/m <sup>2</sup> BRA)	Förnybara drivmedel i kollektivtrafiken (%)	Klimat-påverkan, medicinska gaser (CO <sub>2</sub> ekv/inv)	Avfallsåtervinning inkl matavfall (andel mtrl-återvinning)
Region Västerbotten	229	22,2	216	35,7	3,6	18,6

Detalj mål 2016–2019	Målvärde	Resultat 2019
1. Den totala energianvändningen i landstingets fastigheter har minskat med 23 procent år 2019 till 101,9 GWh	23 %	14 %
2. Investeringsutgiften för förnybar elproduktion installerad i landstingets fastighetsbestånd utgör minst 1 procent av årlig kostnad för inköpt el	≥ 1 %	> 1 %
3. Ingående material i byggprojekt miljöbedöms enligt byggsvarudatabasen Byggsvarubedömningen eller motsvarande	100 %	67 %
4. Koldioxidutsläppen från landstingets samtliga tjänsteresor har minskat med 17 procent år 2019	17 %	27 %
5. Koldioxidutsläppen per personkilometer från den kollektivtrafik som landstinget beställer av Länsstrafiken har minskat med 37 procent och utgör högst 50 g/personkilometer år 2019	37 %	10 %
6. Koldioxidutsläppen från landstingets sjukresor minskar årligen under programperioden	Minskning jämfört med år 2016	6 % ökning
7. Utsläpp och kassation av läkemedel har minskat enligt handlingsplan år 2019	Uppfyllt	50% minskn. av läkemedel enl handlingsplan
8. Utsläpp av lustgas har minskat med 60 procent år 2019	60 %	46 %
9. Andelen ekologiska livsmedel utgör minst 35 procent av den totala inköpskostnaden för livsmedel år 2019. Varorna ska i största möjliga mån upphandlas lokalt och klimatekonomiskt	35 %	21 %
10. Andelen socialt och etiskt märkta livsmedel utgör 5 procent av den totala inköpskostnaden för livsmedel år 2019	5 %	5 %
11. Varor och kemiska produkter som innehåller hälso- och/eller miljöfarliga ämnen minskar årligen under programperioden enligt upprättad lista	Mindre än tidigare år	Uppfyllt
12. Sociala krav enligt uppförandekoden ställs vid alla upphandlingar av berörda produktkategorier 2019	100 %	Delvis uppfyllt
13. Den totala mängden avfall har minskat med 5 procent per vårdtillfälle år 2019	5 %	23 % ökning
14. Mängden farligt avfall har minskat med 50 procent per viktad vårdtjänst år 2019	50 %	2 %
15. Andelen konventionellt avfall som sorteras till återvinning är minst 35 procent år 2019	35 %	15 % (exkl matavfall) 21 % (inkl matavfall)
16. Användningen av utvalda engångsprodukter har minskat med 15 procent till år 2019	100 %	Ej uppfyllt
17. Miljöledningssystemet är implementerat i landstingets samtliga verksamheter samt integrerat i landstingets ledningssystem år 2019	Uppfyllt	Delvis uppfyllt
18. Andelen anställda som har genomgått miljöutbildning är 95 procent år 2019.	95 %	7 %

# Nuläge – Regionens miljöarbete

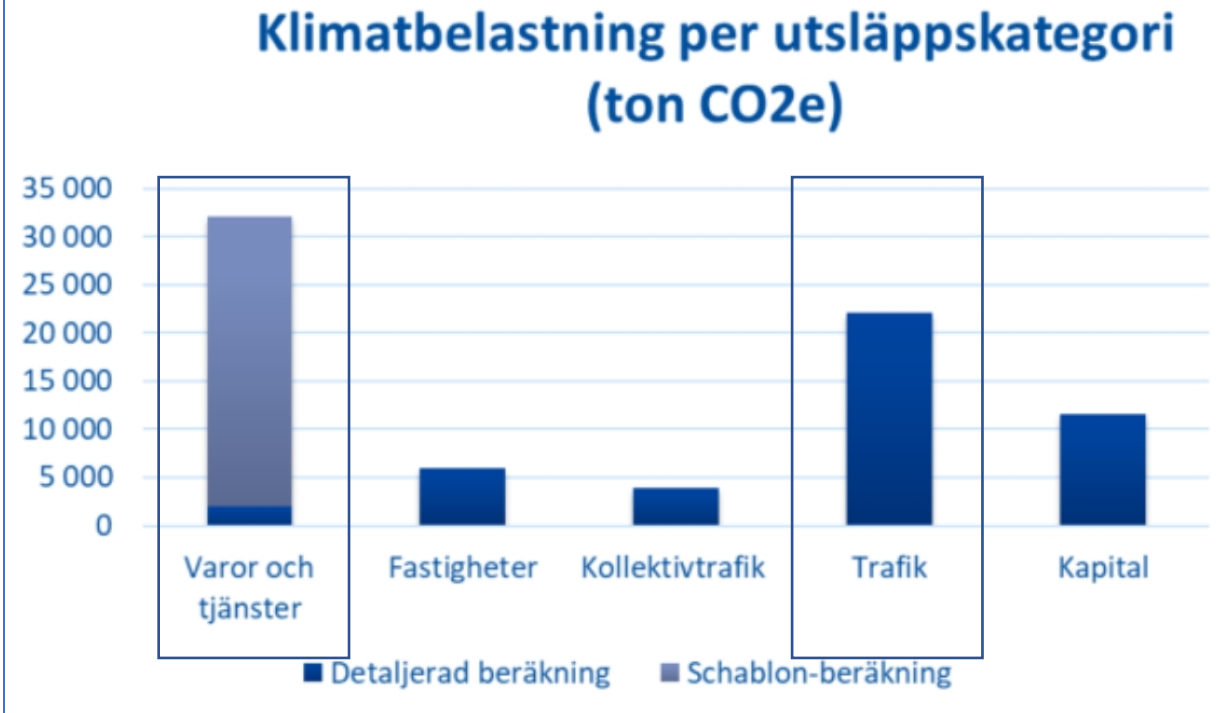
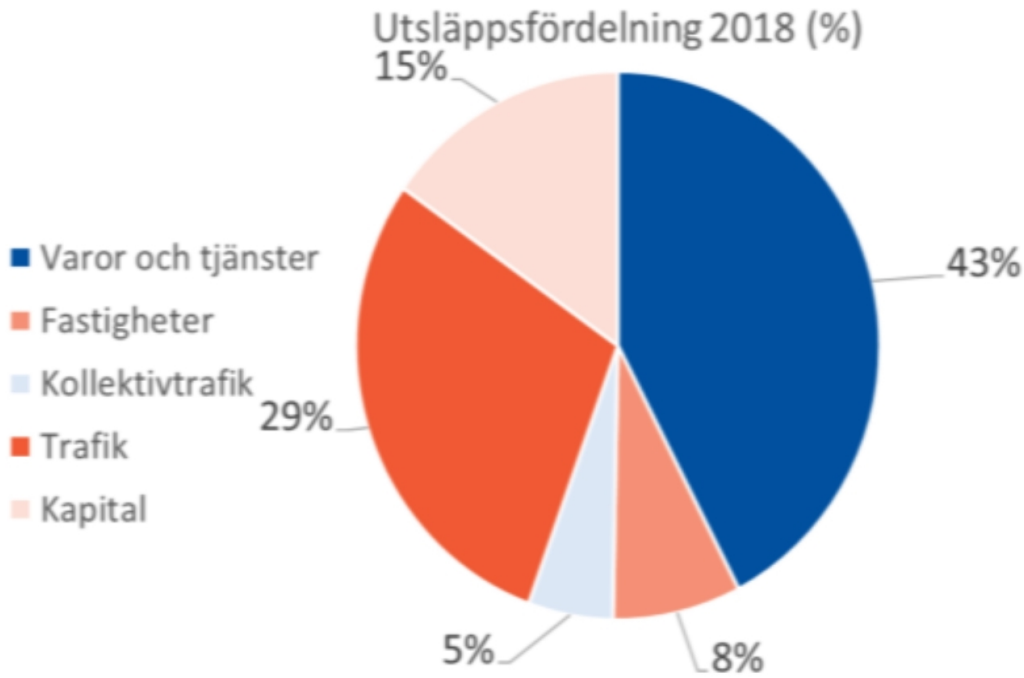
- Miljöpolicy
- Regionplan – Mål 4. Västerbotten är en ledande miljöregion
  - Utgår från den påverkan regionens verksamhet har på miljön. Därför ska arbetet fokusera på att vår verksamhet ska bli klimatneutral, giftfri och resurseffektiv.
  - I regionplanen framgår att tidpunkt ska tas fram när regionen ska vara fossilfri med utgångspunkt i en kartläggning av verksamhetens totala klimatpåverkan.

Regionplan  
2020–2023



# Klimatutredning

Den totala klimatpåverkan från Region Västerbottens verksamhet är ca 75 000 ton CO<sub>2</sub>e/år. Beräkningen är en sammanvägning av två beräkningsmetoder och ska betraktas som ett startvärde för vår resa framåt.



# Vad vill vi uppnå?

Med utgångspunkt i de nationella miljö- och klimatmålsättningarna ta fram miljö- och klimatmålsättningar för regionen och skapa en stabil grund för det systematiska miljöarbetet för att nå dessa målsättningar. Förutsättningar för att nå detta är:

1. Miljö- och klimatstrategin visar ambitionsnivån och vad som ska åstadkommas. Ger förutsättningar för tydligare aktiviteter som bidrar till minskad miljöpåverkan.
2. Tydligare planerings- och uppföljningsprocess av miljöfrågor för styrelse/nämnder och linjeorganisation (integrerad i RV:s övriga planerings- och uppföljningsprocess).
3. Förstärka det systematiska miljöarbete (miljöledningssystem inklusive RV-gemensamma rutiner för planering och uppföljning, fungerande egenkontroll och interna revisioner). Kräver IT-stöd.



# Åtgärd 1.1 Inriktningsmål i miljö- och klimatstrategin

## Klimatneutral och klimatanpassad verksamhet

1. Vi ska minska vår klimatpåverkan för att uppnå en fossilfri och klimatneutral verksamhet baserat på klimatutredningen
  - I. Region Västerbottens verksamhet är klimatneutral år 2045.
  - II. Region Västerbottens markbundna transporter är fossilfria år 2030.
2. Vår verksamhet ska vara anpassad till ett förändrat klimat

## Hälsosam och giftfri miljö

3. Vi ska minska användning av miljö- och hälsofarliga ämnen och riskerna med dessa
4. Vi ska minska utsläpp och kassation av läkemedel
5. Vi ska gynna biologisk mångfald och ekosystemtjänster vid inköp och utvecklande av regionens fastigheter

## Hållbar resursanvändning

6. Vi ska vara energieffektiva
7. Vi ska minska och agera cirkulärt vid användningen av material och naturresurser

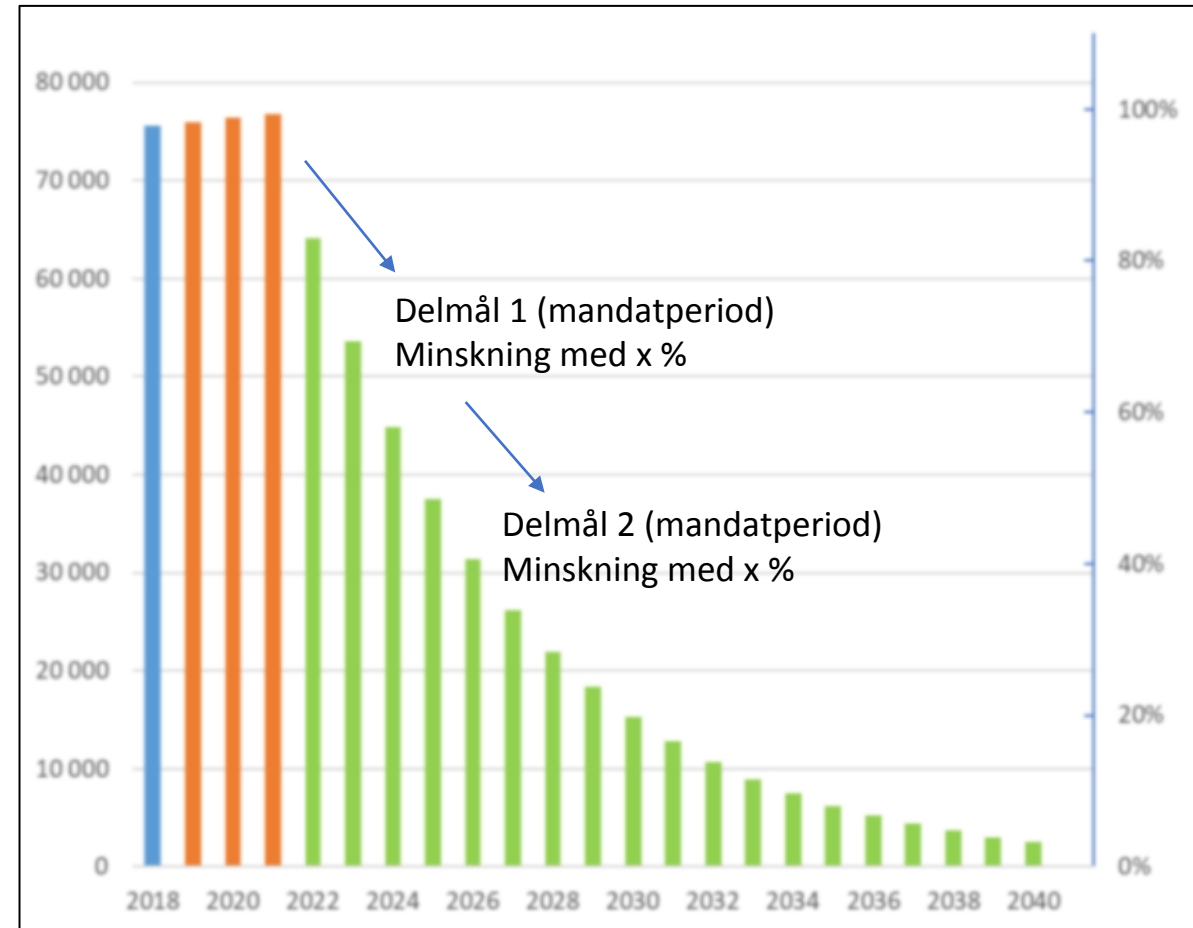
Tre målområden och 7 delmål där underliggande aktiviteter kan skapas

# Åtgärd 1.2 Målbild – Klimatneutral 2045

För att regionen ska vara en klimatneutral verksamhet år 2045 behöver utsläppen minska med minst 3000 ton CO<sub>2e</sub> per år.

- Inledningsvis läggs fokus på åtgärder där regionen har stor möjlighet att påverka klimatutsläppen som förbränning av fossila bränslen i egna fastigheter och utsläpp från egna eller leasade fordon. Högre medvetenhet och linjär styrning
- Fortlöpande genomförs arbete för att minska utsläpp från inköp av varor och tjänster och materialförbrukning där arbetet förväntas intensifieras i takt med att kunskapsunderlaget förbättras.
- Vidare ska vi arbeta vidare med att minska utsläpp genom alternativa åtgärder till exempel kolinlagring eller klimatkompensation genomförs.
- Det är en stor utmaning men genom att systematiskt ta det steg för steg påverkar vi våra utsläpp

Principskiss utifrån nuläget i Regionen

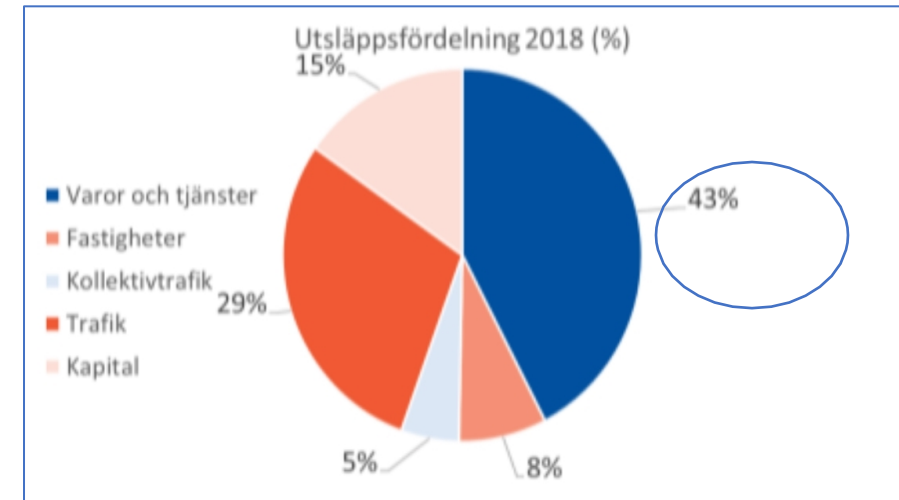


Avgränsningar: Gäller för Region Västerbottens interna miljöarbete.  
RUS styr det regionala utvecklingsansvaret

# Exempel på hur koldioxidutsläppen från regionens användning av varor och tjänster kan minskas

För att minska utsläppen från området Varor och tjänster behöver regionen se över användningen av förbrukningsartiklar.

1. När ska engångs- respektive flergångs-artiklar användas?
2. Vilket material består engångsartikeln av?
3. Vad kan vi göra för att minska förbrukningen genom ändrade metoder?



# Engångs- respektive flergångsartiklar

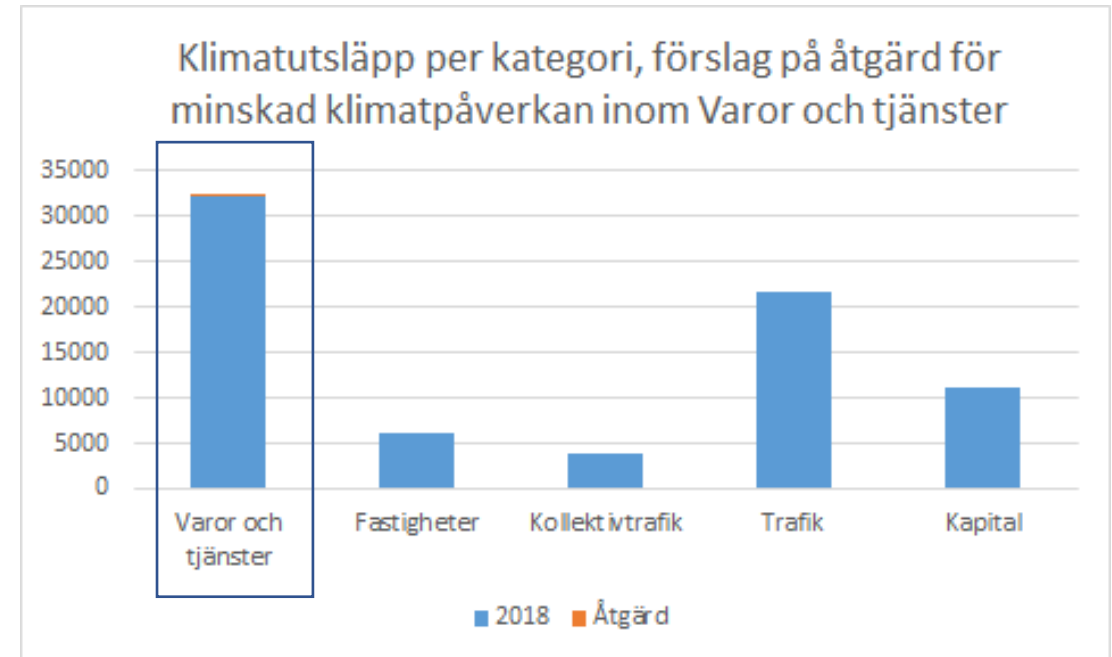
- Engångsinstrument i plast beräknas ge utsläpp på ca 235 kg CO<sub>2e</sub>/1000 användningstillfällen\*.
- Flergångsinstrument i metall (operationskvalitet) beräknas ge utsläpp på ca 1 kg CO<sub>2e</sub>/1000 användningstillfällen\*.
- 2019 köpte regionen 3050 engångspincetter i plast vilket motsvarar 716 kg CO<sub>2e</sub>. Om dessa engångsinstrument ersätts med flergångsinstrument i metall minskar utsläppen med cirka 700 kg CO<sub>2e</sub> (0,7 ton).

\*WSP RAPPORT Livscykelanalys av engångs- och flergångsinstrument inom vården, 2014-06-27. Beräkning av CO<sub>2</sub>-utsläpp av olika instrument ur ett livscykelperspektiv dvs från vaggan till graven.

# Material i engångsartiklar



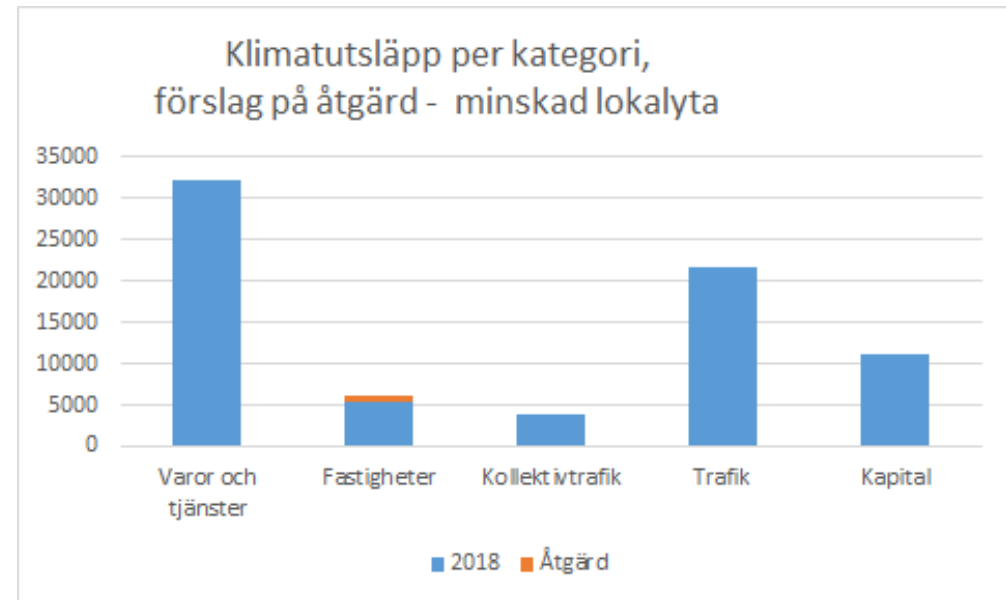
Regionen använder ca 3 miljoner plastmuggar årligen. Om dessa muggar ersätts med pappersmuggar minskar utsläppet med ca 27 ton CO<sub>2e</sub>.



\*Klimatsmarta val av dryckesbägare 2016. Utredning gjord av WSP för SLL Beräkning av olika typer av dryckesbägars CO<sub>2</sub> utsläpp ur ett livscykelperspektiv. Beräkning: plastmugg 15 g CO<sub>2</sub>/st, pappersmugg 9 g CO<sub>2</sub>/st. Förbrukning plastmuggar RV år 2019

# Exempel på hur koldioxidutsläppen från regionens energianvändning kan minskas

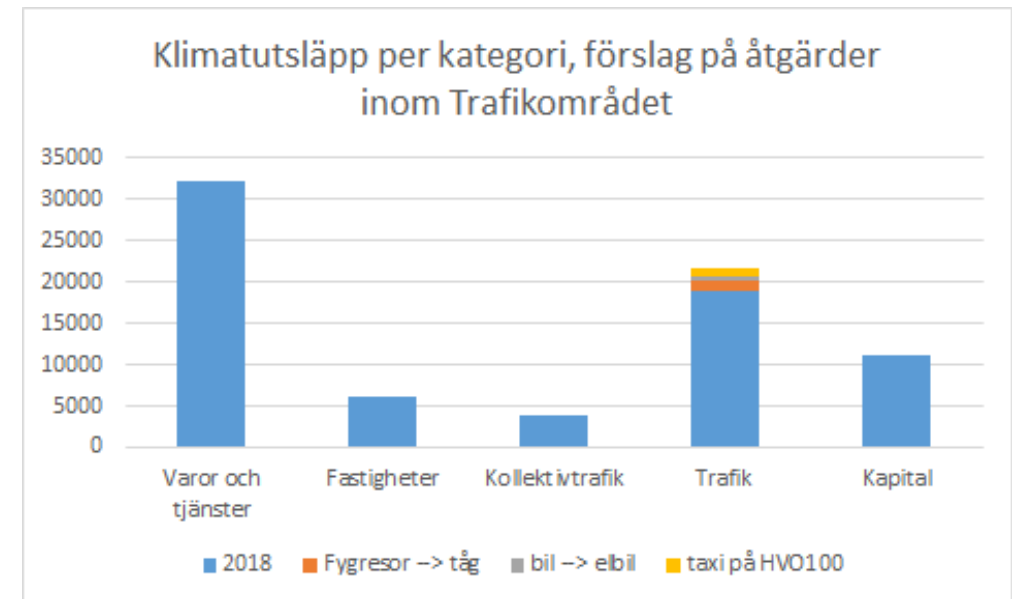
Minskas egna och hyrda lokalytor med 7 % minskar utsläppen med 750 ton CO<sub>2e</sub> (el och värme).



Att utveckla styrsystemen och strategiskt bygga vidare på termiska lager kan vi påverka förbrukningen med minst 3000 ton i reducerade utsläpp

# Exempel på hur koldioxidutsläppen från trafiken kan minskas

- Om allt inrikesflyg ersätts med tåg minskar regionens klimatutsläpp med ca 1200 ton  $\text{CO}_2\text{e}^1$ .
- Om alla tjänsteresor med hyrbil och verksamhetsbil ersätts med elbilar minskar vi utsläppen med 400 ton  $\text{CO}_2\text{e}^2$
- Om alla sjukresor med taxi genomförs med HVO100 som drivmedel minskar utsläppen med 1200 ton  $\text{CO}_2\text{e}^3$



<sup>1</sup> Räknat på 2019 års flygsträckor. Emissionsfaktor från SMED (tåg, Nordisk elmix)

<sup>2</sup> Räknat på 2019 års sträckor för hyrbil och verksamhetsbil. Miljöfordons kalkylator (svensk elmix)

<sup>3</sup> Räknat på 2019 års sträckor för samhällsbetalda resor/taxi. Miljöfordons kalkylator

# Åtgärd 1.3 Förslag till fokusaktiviteter 2021-2022

## Klimatneutral och klimatanpassad verksamhet

- Integrera miljö- och klimatstrategin i planerings- och styrningsprocessen 2022 och framåt, ansvarig Ekonomi
- Ta fram handlingsplan och aktiviteter för att uppnå en klimatneutral pensionsportfölj, ansvarig ekonomi
- Ta fram handlingsplan och aktiviteter för fossilfri markbunden fordonsflotta 2030, ansvarig service
- Öka andelen digitala vårdbesök och möten, ansvarig respektive förvaltningschef
- Säkerställ att verksamheterna följer riktlinjer för möten och tjänsteresor, respektive förvaltningschef

## Hälsosam och giftfri miljö

- Miljökrav ställs i upphandlingar av tjänster, varor och kemiska produkter (omfattar samtliga målområden)
- Miljöbyggnad Guld eftersträvas för att uppnå en hälsosam inomhusmiljö i samband med ny- och ombyggnationer
- Information till förskrivare och allmänhet för att minska utsläpp och kassation av läkemedel.
- Upphandla ekologiska livsmedel samt sträva efter att välja närproducerade livsmedel.

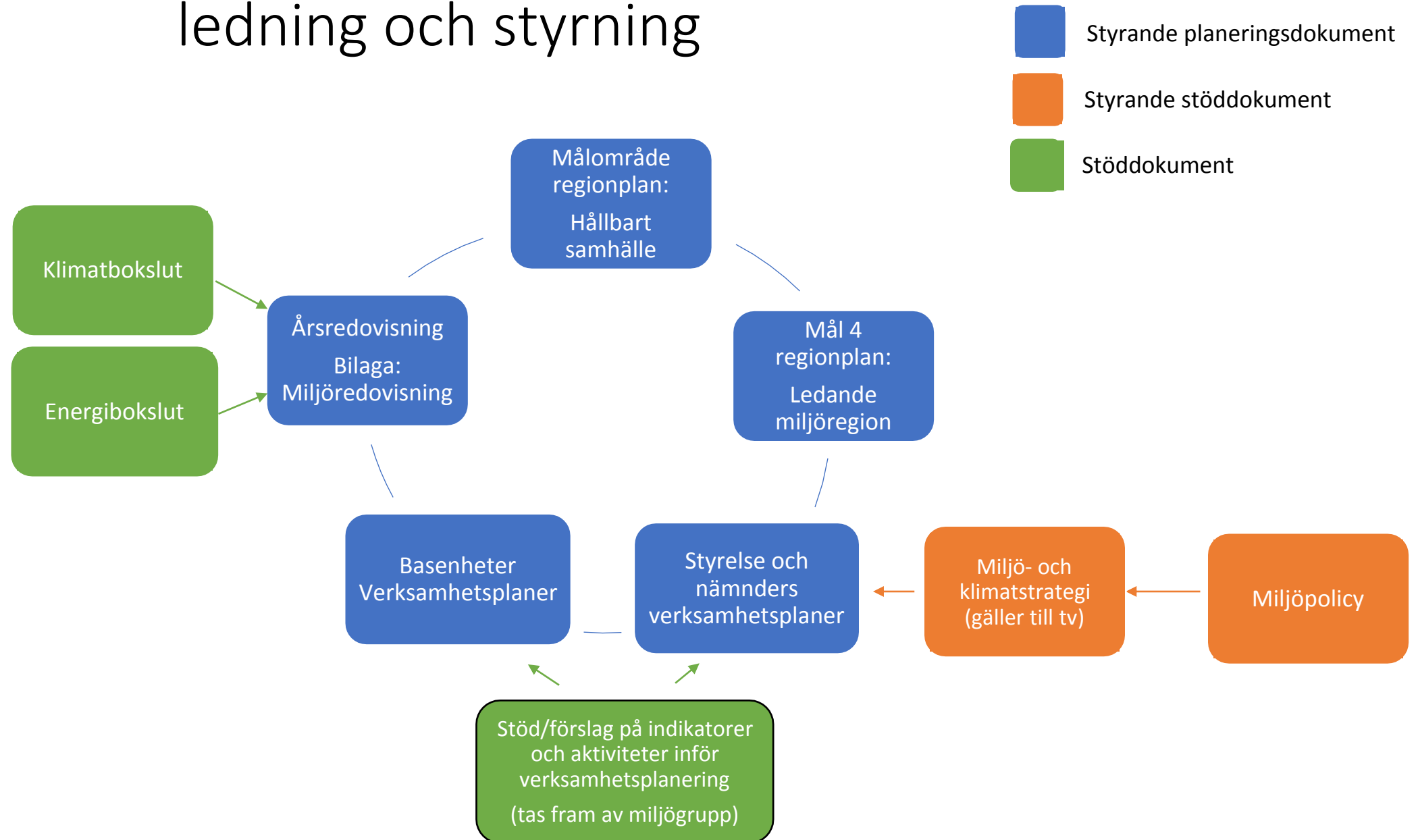
## Hållbar resursanvändning

- Genomföra handlingsplanen för att minska regionens energianvändning, ta fram en tydligare strategi för ytterligare steg
- Miljöbyggnad guld för energiprestanda används vid ny- och ombyggnad
- Skapa cirkulära system, som exempel möbler,
- Implementera beslutad avfallsstrategi i länets verksamheter
- Ta fram en strategi för att effektivisera lokalnyttjandet i länet som i sin tur ger minskade lokalytor.

Utifrån regionplanen och dess mål pågår det centrala aktiviteter, dessa drivs och följs upp inom VO service. Respektive nämnd har egna aktiviteter i sin VP kopplat mot regionmålen. *För att kunna uppnå en reduktion på 3000 ton/år behöver tydligare styrning och kraftfullare aktiviteter tas fram*



# Åtgärd 2.1 Årshjul, förbättrad ledning och styrning



# Åtgärd 2.2 Planering och uppföljning

- Regionfullmäktige fastställer miljö- och klimatstrategin som utgör grunden för regionens långsiktiga miljö- och klimatarbete.
- Styrelser och nämnder beslutar om miljö- och klimatåtgärder i sina verksamhetsplaner för varje mandatperiod. I verksamhetsplanerna ingår mätbara indikatorer.
- Regiondirektör och förvaltningschefer ansvarar för att miljö- och klimatstrategin genomförs inom respektive förvaltning, beslut efterlevs och resultat av miljöarbetet rapporteras till styrelse och respektive nämnder.
- Varje verksamhet ansvarar för att arbeta med miljö- och klimatstrategin utifrån sin egen verksamhetsstyrning. Planering och uppföljning av miljö- och klimatstrategin ska integreras i regionens övriga planerings- och uppföljningsarbete.
- En separat miljöredovisning med ett klimatbokslut tas årligen fram och presenteras i samband med delårsredovisningen. Ett preliminärt klimatbokslut presenteras i samband med årsredovisning.
- Regionens miljöledningssystem är ett stöd för ett systematiskt miljöarbete. Utbildning till samtliga medarbetare en förutsättning för att uppnå mål och indikatorer.

# Åtgärd 3. Systematiskt miljöarbete - miljöledningssystem

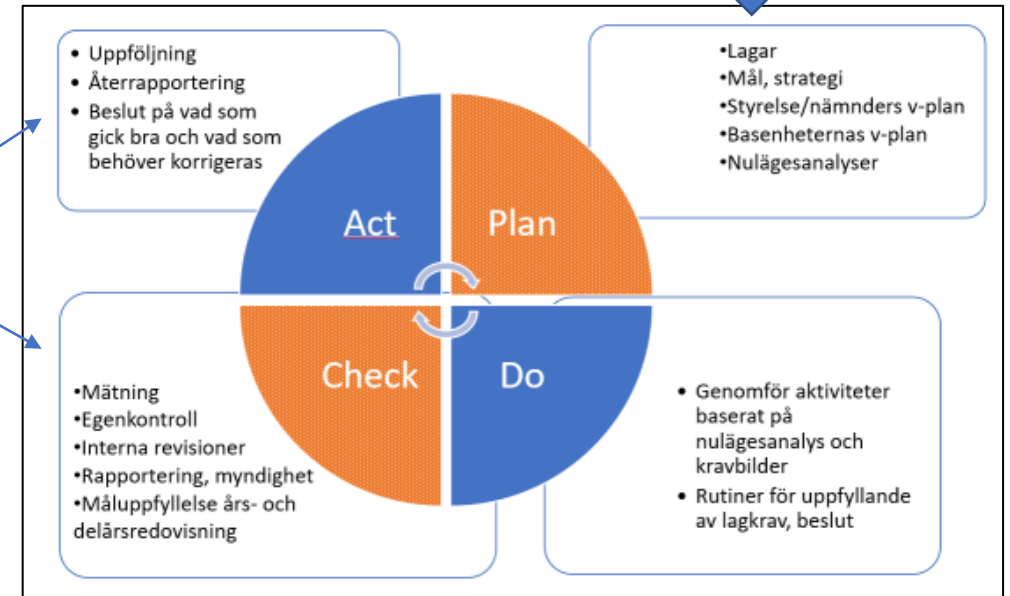
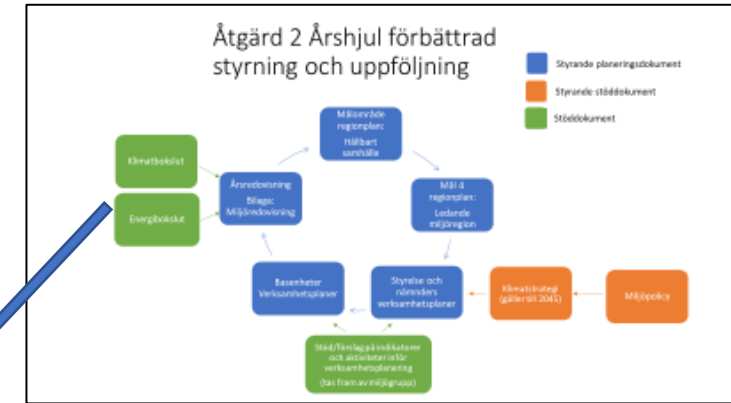
Miljöarbetet är uppbyggt efter ISO 14001 standard. Grundsyfte – lagefterlevnad

Enligt Miljöbalken och Förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll ska verksamheten planera och kontrollera sin verksamhet för att förebygga olägenheter på människors hälsa och miljön, s.k. egenkontroll. Region Västerbotten har valt att bygga ett miljöledningssystem för att uppnå lagar och krav.

Vi brister i själva systematiken för själva "årshjulet", uppföljning och egenkontroll i verksamheten.

Vi behöver förbättra IT stödet som skulle vara en möjliggörare för systematisk uppföljning. Samma behov gäller för det systematiska arbetsmiljöarbetet för oss som organisation.

*(Notera: det finns ett pågående utvecklingsarbete, det är viktigt att vi även får med miljö-klimat delen i detta.)*



# Förslag till beslut

Återrapporten är mottagen och godkänd

Regionstyrelsen beslutar att anta Miljö och klimatstrategi med klimatmål 2022-2045 enligt bilaga 1.

Back up

# Varför är vi där vi är?

- Utgår vi från den nationella jämförelse så genererar vårt fastighetsbestånd höga energikostnader p.g.a. bristande underhåll över tid. Vi har saknat en avfallsstrategi och grundläggande infrastruktur. Vi har svårt med tillgång av HVO-diesel för kollektivtrafiken och infrastruktur av förnybara drivmedel påverkar. I de nämnder för gemensam kosthantering har fokus legat på närodlat istället för ekologiskt. Sammantaget gör det att vi hamnar på efterkälken men vi har varje år förbättrat vårt resultat.
- Miljöpolitiska programmet var mer eller mindre fristående från övrig planering och styrningsprocess vilket ger bristfällig kraft i genomförande.
- Det har inte funnits en samlad bild av regionens klimatpåverkan så det har varit svårt att förstå vad som ger mest effekt.
- Uppdrag/aktiviteter baserade på miljömålen har saknats i linjeorganisationens verksamhetsplaner.
- De resurser vi har är mer eller mindre avsatta för att uppfylla lagar och krav, vara ett stöd för regionens strategiska arbete, men inte driva större centrala aktiviteter. Däremot har resursförstärkning gjort det senaste året.
- Bristande egenkontroll av lagefterlevnad p.g.a. av det systematiska miljöarbetet saknar stöd för uppföljning.

# Avgränsningar

- Miljöprogram gäller för Region Västerbottens interna miljöarbete.
- RUS styr det regionala utvecklingsansvaret

# Vad följer vi upp - indikatorer

## Uppföljning i årsrapport

- Klimatpåverkande utsläpp från Region Västerbotten har minskat 1 % årligen till 2023.
- Upphandlingar med styrda miljökrav är 50 % år 2023.
- Andelen källsorterat avfall är 35 % år 2023.

## Uppföljning i miljöredovisning

### Klimat

- Koldioxidutsläppen för tjänsteresor har minskat med 35 % år 2023 jämfört med 2009.
- Koldioxidutsläppen från regionens sjukresor (sambällsbetalda och sambulans) ska minska med 5 % år 2023 jmf med 2019.
- Klimatutsläpp av anestesigaser ska minska med 60 % år 2023 jämfört med 2009.
- El till fastigheter som regionen äger ska komma från förnybara energikällor.

### M fl

### Giftfri miljö

- Miljökrav i upphandlingar av kemiska produkter eller utrustning som kräver kemiska produkter är 100%
- Vid ny- och ombyggnationer ska kraven motsvarande Miljöbyggnad Guld eftersträvas för att uppnå en hälsosam inomhusmiljö.
- Riktvärde för utvalda läkemedel (sömnmedel, florokinoloner, antiinflammatoriska läkemedel (NSAID), diklofenak, hormonpreparat (etylestradiol, levogestrel)) minskar.
- Andelen och ekologiska livsmedel ska utgöra 35 % av den totala inköpskostnaden för regionens egna och upphandlade livsmedelstjänster 2023. Regionen ska sträva efter att välja närproducerade livsmedel.

### M fl

### Hållbar resursanvändning

- Köpt energi (el, värme, kyla) i regionens egna fastigheter ska minska med 19 % till 104 GWh år 2023 jämfört med 2009.
- Vid ny- och ombyggnad uppfylls Miljöbyggnad guld för energiprestanda.
- Minst ett cirkulärt system har etablerats till 2023.
- Den totala mängden avfall i kg/vårdtillfälle ska minska.

### M fl